

-ร่าง ฉบับที่ 9-

กรอบทิศทางและเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม มุ่งตอบโจทย์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ แสดงให้เห็นว่าในหลายทศวรรษที่ผ่านมา แม้ประเทศไทยจะประสบความสำเร็จในการพัฒนาประเทศให้ก้าวออกจากภาวะความยากจน แต่การกระจายทรัพยากรและความมั่งคั่งยังคงมีการกระจุกตัวอยู่มาก ซึ่งมีผลกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและความมั่นคงทางการเมือง การกระจายความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อให้การเติบโตของประเทศเป็นการเติบโตที่ยั่งยืนโดยทุกคนได้รับประโยชน์อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม จึงเป็นโจทย์สำคัญอย่างยิ่ง

ปัญหาความเหลื่อมล้ำที่สำคัญของประเทศอยู่ในภาคการเกษตรและชนบท อันเกิดจากการที่คนจนไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรที่ดินและความรู้ ไม่สามารถจัดการที่ดินให้เกิดผลตอบแทนที่คุ้มค่า และจัดการความเสี่ยงที่เกิดจากภัยธรรมชาติและตลาดได้ เกษตรกรส่วนใหญ่ขาดวิสัยทัศน์และทักษะในการประกอบการเชิงธุรกิจ ทำให้เสียเปรียบเมื่อเข้าสู่วงจรการทำธุรกิจการเกษตร เกิดภาวะหนี้สิน จึงเกิดปรากฏการณ์การอพยพแรงงานเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมและบริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการกระจุกตัวในเมืองใหญ่ไม่ก็เมือง ทำให้แรงงานต้องทิ้งครอบครัวไปทำงานทำในเมือง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของครอบครัว การกำหนดให้ภาคการเกษตรและครัวเรือนเป็นกลุ่มเป้าหมายของการปรับโครงสร้างและพฤติกรรม จะเป็นยุทธศาสตร์สำคัญของการพลิกฟื้นโครงสร้างทางสังคมควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจ

บทเรียนจากนานาประเทศชี้ว่า การยกระดับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้เจริญรุดหน้าอย่างรวดเร็ว ไม่อาจเกิดขึ้นได้ด้วยการรวมศูนย์อำนาจการสั่งการและรวมศูนย์กลางความเจริญที่เมืองหลวงเพียงแห่งเดียว แต่จำเป็นต้องส่งเสริมให้เกิดเมืองหลักให้มากขึ้นและมีการกระจายตัวในทุกภูมิภาค เพื่อเป็นกลจักรสำคัญของการสร้างเศรษฐกิจบนฐานทรัพยากร แรงงาน ความรู้และความริเริ่มสร้างสรรค์ของคนในพื้นที่ การกระจายศูนย์กลางความเจริญเพิ่มขึ้นนี้จะมีผลโดยตรงต่อการสร้างงานในพื้นที่เพื่อให้แรงงานไม่ต้องไปทำงานทำไกลครอบครัว กลไกที่เกิดขึ้นเหล่านี้จะส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจในภาพรวมมีพลังขับเคลื่อนและช่วยลดความเสี่ยงต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศด้วย

นอกจากนี้ แนวโน้มที่ชัดเจนในระดับนานาชาติยังชี้ว่า การทำงานของภาครัฐเพียงฝ่ายเดียวไม่อาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนี้ได้ โดยเฉพาะในกรณีประเทศไทย ซึ่งกลไกของระบบราชการที่ยังรวมศูนย์และขาดความคล่องตัวในการตอบสนองความต้องการและการแก้ปัญหาของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การดึงเอาพลังของภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่น จะเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญของการขับเคลื่อน โดยเปิดโอกาสให้เกิดกระบวนการรวมตัวของประชาชนในการร่วมคิดร่วมทำเพื่อส่วนรวม การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบไปสู่กลไกบริหารราชการแผ่นดินในระดับท้องถิ่น และการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการตนเอง

ในขณะเดียวกัน แนวโน้มด้านประชากรในอนาคตได้มีประเด็นที่ท้าทายต่อคุณภาพชีวิตของประชากรและการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ ภายใน 5 ปีข้างหน้าประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ คือร้อยละ 20 ของประชากรไทยจะเป็นผู้สูงอายุ และคาดว่าใน 20 ปีข้างหน้า ประเทศไทยจะมีประชากรสูงอายุถึงร้อยละ 30 ของประชากรทั้งหมด ในขณะที่ประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานมีสัดส่วนที่ลดลงเป็นลำดับ ซึ่งหมายถึงถึง

กำลังแรงงานที่จะเป็นพลังขับเคลื่อนเศรษฐกิจจะลดลงมาก ความสามารถในการดูแลเกื้อหนุนทั้งเด็กและผู้สูงอายุก็จะลดลงด้วย นอกจากการเปลี่ยนผ่านทางประชากรแล้ว ประเทศไทยยังอยู่ในช่วงของการเปลี่ยนผ่านทางเทคโนโลยีและนวัตกรรม ซึ่งส่งผลทั้งด้านการเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจและการเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิตของคน ขณะเดียวกันการนำเทคโนโลยีที่พัฒนาอย่างรวดเร็วเข้ามาทดแทนการใช้แรงงานคนโดยขาดการวางแผนอย่างเป็นระบบจะส่งผลต่อลักษณะของการจ้างงาน หากขาดการเตรียมความพร้อมรับมือกับสถานการณ์แนวโน้มดังกล่าว ประชากรวัยแรงงานอาจต้องเผชิญกับภาวะการว่างงานฉับพลันอันเกิดจากเทคโนโลยีที่เข้ามาทดแทนแรงงาน และมีกลุ่มผู้สูงอายุที่จะกลายเป็นคนจนใหม่เนื่องจากไม่ได้เตรียมการออมไว้ก่อนเกษียณอายุ และไม่สามารถมีรายได้หลังเกษียณ ยุทธศาสตร์ที่จะรับมือกับปัญหานี้คือ การเพิ่มทักษะและผลิตภาพของแรงงาน และการสร้างหลักประกันความมั่นคงตลอดช่วงชีวิต ด้วยแนวคิด “ระบบสวัสดิการที่ดีที่สุด คือ การเตรียมความพร้อมของประชากรไทยทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพ สามารถพึ่งตนเองและทำประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคมให้นานที่สุด ขณะที่รัฐต้องให้หลักประกันการเข้าถึงบริการและสวัสดิการที่มีคุณภาพอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง”

จากแนวคิดทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น จึงได้กำหนดเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ดังนี้

"สร้างความเป็นธรรม และลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ กระจายศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคม เพิ่มโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามาเป็นกำลังของการพัฒนาประเทศในทุกกระดับเพื่อความสมานฉันท์ และเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา การพึ่งตนเองและการจัดการตนเองเพื่อสร้างสังคมคุณภาพ"

ทั้งนี้ เป้าหมายสำคัญคือ

1. ความแตกต่างของรายได้ระหว่างประชากรร้อยละ 10 ที่รวยที่สุดต่อประชากรร้อยละ 10 ที่จนที่สุดไม่เกิน 15 เท่า (ปัจจุบัน 22 เท่า) (ประเทศไทยมีค่าสัมประสิทธิ์การกระจายรายได้ (Gini) ไม่เกิน 0.36)
2. ในระดับจังหวัด ดัชนีความก้าวหน้าของคน (Human Achievement Index) ทุกจังหวัดไม่ต่ำกว่า 0.60 (ดัชนี HAI ประกอบด้วยตัวชี้วัด 8 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ การศึกษา ชีวิตการทำงาน รายได้ ที่อยู่อาศัย และสภาพแวดล้อม ชีวิตครอบครัวและชุมชน การคมนาคมและการสื่อสาร และการมีส่วนร่วม)
3. พัฒนาจังหวัดศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคมไม่น้อยกว่า 15 จังหวัด
4. สัดส่วนแรงงานที่ได้รับสวัสดิการต่อกำลังแรงงานทั้งหมด (รวมแรงงานในระบบและนอกระบบ) ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80
5. ยกระดับการประกอบการในภาคการเกษตร โดยทำให้ทุกตำบลมีผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมด้านการเกษตรอย่างน้อยตำบลละ 5 กลุ่ม
6. สัดส่วนสตรีในทางการเมืองไม่น้อยกว่าร้อยละ 25 และสัดส่วนสตรีในตำแหน่งบริหารในหน่วยงานและในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่น้อยกว่าร้อยละ 30
7. คริวเรือนที่มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง ไม่น้อยกว่าร้อยละ 90
8. ดัชนีคุณภาพภาวะประชากรสูงอายุ ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 70 (ดัชนีย่อยประกอบด้วยตัวชี้วัดด้านการเตรียมตัวก่อนถึงวัยสูงอายุ การมีหลักประกันยามชราภาพของประชากรก่อนวัยสูงอายุ ทัศนคติ

ต่อผู้สูงอายุ พหุติกรรมสุขภาพ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม สถานะการเงิน ที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม ระบบประกันสุขภาพ การอยู่อาศัยร่วมกับครอบครัว การจัดสรร งบประมาณและการดูแลผู้สูงอายุโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น)

9. ชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งและมีความสามารถในการพึ่งตนเองและจัดการตนเองเพิ่มขึ้น

ประเด็นยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม

ประเด็นที่ 1 การลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรมในทุกมิติ (Closing the Gap)

- 1.1 **ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจฐานราก** เพื่อพัฒนาการเกษตรให้เหมาะสมกับศักยภาพของเกษตรกร ฐานทรัพยากร และบริบทของพื้นที่และชุมชนท้องถิ่น โดยเน้นระบบการจัดการตนเองของเกษตรกร และการมีกลไกเฉพาะในการขับเคลื่อนการปฏิรูปเศรษฐกิจฐานราก เพื่อให้เกษตรกรเข้าถึง ฐานทรัพยากร การวิจัย ความรู้ ทั้งทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อพัฒนาการผลิต และยกระดับเป็นผู้ประกอบการตลอดห่วงโซ่คุณค่า และเพิ่มช่องทางการตลาด กำหนดนโยบาย และกติกาเพื่อเพิ่มโอกาสของเกษตรกรและให้ส่วนแบ่งตลาดระหว่างธุรกิจขนาดใหญ่และเกษตรกร รายย่อยอยู่ในระดับที่เหมาะสมและเป็นธรรม เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมบนฐาน ความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงส่งเสริมการผลิตแปรรูปและการจัดการ ในภาคบริการที่เชื่อมโยงกับฐานทรัพยากรของชุมชน เพื่อยกระดับเกษตรกรสู่การเป็นผู้ประกอบการ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคการเกษตร
- 1.2 **กระจายการถือครองทรัพย์สิน** โดยการปฏิรูประบบภาษีและกำหนดมาตรการเพื่อสร้างความเสมอภาค และกระจายทรัพยากร ที่สำคัญได้แก่ การจัดเก็บภาษีการถือครองทรัพย์สินในลักษณะภาษีความมั่งคั่ง โดยเฉพาะภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างในอัตราก้าวหน้าตามมูลค่าของที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง โดยเน้นการเก็บจากผู้ถือครองที่ดินและสิ่งปลูกสร้างจำนวนมากและมีมูลค่าสูง รวมถึงการ เก็บภาษีมรดก เพื่อลดการส่งต่อความมั่งคั่งของคนรวยในระดับบนและช่องว่างความเหลื่อมล้ำ การจัดเก็บภาษีกำไรจากการเพิ่มค่าของทรัพย์สิน การขยายฐานภาษีโดยให้ทุกคนโดยเฉพาะ กลุ่มคนรายได้ปานกลางขึ้นไปเข้าสู่ระบบภาษี และการปรับการลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ที่เอื้อประโยชน์ต่อผู้มีรายได้สูง การจัดเก็บค่าธรรมเนียมหรือมาตรการอื่นแทนภาษีจากการ ทำธุรกรรมออนไลน์เพื่อลดการเลี่ยงภาษี รวมทั้งการกำหนดมาตรการกระจายการถือครองที่ดิน และการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อให้ผู้มีรายได้น้อยเข้าถึงการใช้ประโยชน์ที่ดินได้สะดวกและเป็นธรรม
- 1.3 **สร้างหลักประกันทางสังคมที่ครอบคลุมและเหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย ทุกเพศภาวะและทุกกลุ่ม** เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในบริบทของสังคมสูงวัย รวมทั้งสร้างสภาพแวดล้อมทาง กายภาพและทางสังคมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตและการมีส่วนร่วมเป็นพลังในสังคมสำหรับผู้พิการ และผู้สูงวัย โดยการเชื่อมโยงระบบข้อมูลสวัสดิการรายบุคคล และการพัฒนาระบบการให้บริการ สวัสดิการที่เป็นความร่วมมือระหว่างรัฐบาล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรชุมชน ธุรกิจ หรือองค์กรประชาสังคม เพื่อให้สามารถพัฒนาระบบสวัสดิการถ้วนหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ และควบคุมค่าใช้จ่ายไม่ให้เป็นภาระทางการคลังจนเกินไป ตลอดจนส่งเสริมการออมและการลงทุน ระยะยาวเพื่อเพิ่มความสามารถในการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของประชาชนทุกกลุ่ม

- 1.4 **เพิ่มผลิตภาพของแรงงานไทย** ให้เป็นแรงงานฝีมือที่มีคุณภาพและความริเริ่มสร้างสรรค์ มีความปลอดภัยในการทำงาน โดยส่งเสริมการปรับทัศนคติของนายจ้างให้มองลูกจ้างเป็นสินทรัพย์ที่สามารถเพิ่มมูลค่าและคุณค่าให้กับธุรกิจได้ การพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานและความสามารถด้านเทคโนโลยี ตลอดจนออกกฎหมายเพื่อให้สถานประกอบการจัดโครงสร้างค่าจ้างตามความสามารถและประสบการณ์ ส่งเสริมการรวมตัวเป็นกลุ่มของแรงงานเพื่อปกป้องสิทธิและลดความเสียหายเปรียบ รวมถึงการจัดตั้งธนาคารแรงงานเพื่อให้เข้าถึงแหล่งทุนดอกเบี้ยต่ำที่เอื้อต่อกลุ่มแรงงาน และการกำหนดให้มีคณะกรรมการนโยบายแรงงานแห่งชาติเพื่อดูแลแรงงานไทยตามมาตรฐานสากล
- 1.5 **ลงทุนทางสังคมแบบมุ่งเป้าเพื่อช่วยเหลือกลุ่มคนยากจนและกลุ่มผู้ด้อยโอกาสโดยตรง** โดยการจัดให้มีมาตรการพิเศษเพื่อให้ความคุ้มครองทางสังคมและสวัสดิการอย่างเฉพาะเจาะจงกลุ่มเป้าหมายผู้มีรายได้น้อย ยากจน และผู้ที่ถูกเลือกปฏิบัติซ้ำซ้อน โดยมีเป้าหมายการตัดขาดวงจรความยากจนไม่ให้ส่งต่อจากรุ่นพ่อแม่ไปสู่รุ่นลูกหลาน และช่วยเหลือกลุ่มคนที่เดือดร้อนที่สุด อาทิ การให้เงินสงเคราะห์บุตรหลานของคนจน การดูแลนักเรียนยากจนในพื้นที่ห่างไกลให้ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ การป้องกันการค้ามนุษย์ การป้องกันความรุนแรงด้วยเหตุแห่งเพศสภาวะ รวมถึงความรุนแรงในครอบครัว การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น การป้องกันยาเสพติดและสิ่งมอมเมาที่ใกล้ตัวเด็กกลุ่มเป้าหมาย การเพิ่มโอกาสการมีงานทำของกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เป็นต้น
- 1.6 **สร้างความเป็นธรรมแก่ผู้มีรายได้น้อยและกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในการเข้าถึงบริการสาธารณสุขและกระบวนการยุติธรรม** โดยในด้านบริการสาธารณสุข เน้นการพัฒนาระบบหลักประกันสุขภาพให้ครอบคลุมผู้มีรายได้น้อยทั้งหมด ให้ได้รับบริการที่ไม่มีความเหลื่อมล้ำในด้านคุณภาพ รวมทั้งระบบคุ้มครองการรักษาพยาบาลต่อการเจ็บป่วยที่สร้างภาระทางการเงินโดยไม่คาดคิดหรือเกินขีดความสามารถของผู้มีรายได้น้อย สนับสนุนส่งเสริมให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างเสริมสุขภาพรวมถึงการพัฒนาสถานพยาบาลให้มีคุณภาพและมีสัดส่วนแพทย์ต่อประชากรตามมาตรฐานสากลในทุกพื้นที่ ในด้านกระบวนการยุติธรรม เน้นการสร้างหลักประกันในการเข้าถึงความยุติธรรมอย่างเท่าเทียมกัน การพัฒนากองทุนเพื่อการประกันตัวของผู้มีรายได้น้อยในการต่อสู้คดี และสิทธิของผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหาในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ การลดเวลาและขั้นตอนในการพิจารณาคดีให้สั้นสุด การบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด เป็นธรรมและเสมอภาค รวมถึงการเพิ่มสัดส่วนเจ้าหน้าที่และผู้ตัดสินคดีในกระบวนการยุติธรรมที่เป็นสตรี และการมีมาตรการที่ละเอียดอ่อนสำหรับคดีความผิดเกี่ยวกับเพศและการจัดการคดีเกี่ยวกับกลุ่มที่มีความเปราะบางหรือถูกเลือกปฏิบัติซ้ำซ้อน

ประเด็นที่ 2 การกระจายศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคม (Multiple Growth Poles)

- 2.1 **กำหนดจังหวัดหลักที่จะเป็นศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคม** โดยคำนึงถึงสัดส่วนจำนวนประชากรของจังหวัดบริวาร (รวมประชากรในจังหวัดหลักและจังหวัดที่อยู่ในกลุ่มจังหวัดเดียวกันประมาณ 4-5 ล้านคนต่อกลุ่มจังหวัด) เพื่อให้สามารถดูแลการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชากรได้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ จัดทำผังเมืองและผังภาคเพื่อการจัดระบบคมนาคมและสาธารณูปโภค แหล่งงาน แหล่งน้ำ แหล่งพลังงาน และการใช้ที่ดิน ให้สามารถพึ่งตนเองได้ภายในกลุ่มจังหวัด

- 2.2 กำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละกลุ่มจังหวัดในมิติต่างๆ โดยเน้นการพัฒนาภาคบริการ ซึ่งสามารถกระจายรายได้ให้เกิดความเป็นธรรมได้มากที่สุด โดยให้ความสำคัญกับการสร้าง “คุณค่า” และ “มูลค่า” ทางเศรษฐกิจ จากฐานทรัพยากรของแต่ละพื้นที่ ทั้งทรัพยากรธรรมชาติ ทุนทางวัฒนธรรมและทุนทางสังคม การสร้างการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่และผู้ประกอบการ ในการสืบค้น นำมาปรับใช้และยกระดับการใช้ทรัพยากรนั้นอย่างยั่งยืน
- 2.3 จัดระบบเมืองที่เอื้อต่อการสร้างชีวิตและสังคมที่มีคุณภาพและปลอดภัย ให้สามารถตอบสนองต่อสังคมสูงวัยและแนวโน้มของการขยายตัวของเมืองในอนาคต โดยพัฒนาระบบผังเมืองของประเทศ และผังเมืองระดับพื้นที่ พัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการบริหารจัดการเมืองให้เป็นเมืองอัจฉริยะ ปลอดภัย และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพและโอกาสของเมืองด้วยการมีส่วนร่วม และการลงทุนของภาคเอกชน ชุมชนและภาคประชาสังคม รวมทั้งส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการดูแลคุณภาพสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของคนในเมือง ตลอดจนลดความเหลื่อมล้ำระหว่างกลุ่มประชากรที่อาศัยในเขตเมือง
- 2.4 ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อเอื้อให้มีกลไกการบริหารงานในระดับภาค/กลุ่มจังหวัด รับผิดชอบการบริหารงานในระดับภาค/กลุ่มจังหวัด ที่เชื่อมโยงและอยู่ภายใต้ความเป็นรัฐเดี่ยว โดยการจัดความสัมพันธ์ระหว่างราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น รวมถึงการจัดระบบงบประมาณเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนการพัฒนาในระดับกลุ่มจังหวัดและระดับภาค โดยเพิ่มความเป็นอิสระทางการคลังของท้องถิ่น และการเปิดพื้นที่และโอกาสการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางของภาคส่วนต่างๆ ได้แก่ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และภาควิชาการ
- 2.5 สนับสนุนการพัฒนาพื้นที่บนฐานข้อมูลความรู้และนวัตกรรม โดยพัฒนาระบบฐานข้อมูลมิติต่างๆ ของพื้นที่ การเปิดเผยข้อมูลสำคัญที่จะเอื้อให้ประชาชนและภาคส่วนต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจและการตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐและฝ่ายการเมืองได้ การจัดตั้งกองทุนวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่เพื่อสนับสนุนการสร้างองค์ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่ รวมถึงการสนับสนุนการจัดการความรู้และการนำความรู้ไปใช้เพื่อพัฒนาพื้นที่ ตลอดจนการเพิ่มบทบาทของมหาวิทยาลัย เพื่อร่วมพัฒนาพื้นที่และชุมชนท้องถิ่น

ประเด็นที่ 3 การเสริมสร้างพลังทางสังคม (Social Energy and Synergy Mobilization)

- 3.1 สร้างสังคมเข้มแข็งที่แบ่งปัน ไม่ทอดทิ้งกัน และมีคุณธรรม โดยสนับสนุนการรวมตัวและดึงพลังของภาคส่วนต่างๆ โดยเฉพาะการเชื่อมพลังของคนสามวัย คือเยาวชนคนรุ่นใหม่ คนวัยทำงาน และผู้สูงอายุ ให้มาเป็นกำลังของการพัฒนาเพื่อส่วนรวม ตั้งแต่ระดับชุมชน ท้องถิ่น จนถึงระดับชาติ การสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสร้างกลไกการทำงานร่วมกันของภาคส่วนต่างๆ ตลอดจนสนับสนุนระบบวิสาหกิจเพื่อสังคม การดำเนินงานของภาคประชาสังคม รวมถึงการสร้างชุมชนเสมือนบนเครือข่ายสื่อ ให้เป็นเครือข่ายเรียนรู้ร่วมกันทางสังคมที่ร่วมทำสิ่งที่สร้างสรรค์ และการยกย่องให้คุณค่ากับการทำประโยชน์ร่วมกันเพื่อส่วนรวม
- 3.2 สนับสนุนการจัดตั้งกองทุนที่มีการระดมทุนร่วมระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ ภาคประชาชนและภาคประชาสังคม เพื่อเป็นเครื่องมือสนับสนุนการทำงานของภาคส่วนต่างๆ ที่มีจิตอาสาทำงานร่วมกับภาครัฐในการสร้างสรรค์ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน รวมทั้งการปรับปรุงระเบียบการใช้งบประมาณของภาครัฐเพื่อเอื้อให้สามารถสนับสนุนความริเริ่ม

ที่สร้างสรรค์ของภาคส่วนต่างๆ ที่ไม่ใช่ข้าราชการหรือพนักงานของรัฐ ตลอดจนส่งเสริม การตรวจสอบที่ยืดหยุ่นและคำนึงถึงผลลัพธ์เป็นหลัก

3.3 **เตรียมการรองรับสังคมสูงวัย** โดยส่งเสริมการเตรียมความพร้อมในทุกมิติ ทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ และสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะการออมและการลงทุนระยะยาวของคนตั้งแต่ ก่อนเกษียณอายุ พัฒนาระบบและกลไกเพื่อสนับสนุนการปรับตัวของกำลังแรงงานโดยเฉพาะ ในกลุ่มอายุ 40 ปีขึ้นไป ให้สามารถปรับเปลี่ยนอาชีพให้เหมาะสมในยามสูงอายุ อาทิ การปรับตัว สู่การทำกรเกษตรแบบพอเพียงหรือการเป็นผู้ประกอบการอิสระที่มีงานและรายได้เพียงพอแก่การ ดำรงชีพ อันจะเป็นการยืดช่วงเวลาและเพิ่มโอกาสในการทำงานในยามสูงอายุเพื่อสร้างหลักประกัน ทางรายได้ให้แก่ตนเองได้นานขึ้น โดยรัฐมีมาตรการสนับสนุนทั้งด้านทุน เทคโนโลยี การจัดหาที่ดิน และการบริหารจัดการ รวมถึงสร้างแรงจูงใจให้ภาคเอกชนหรือสถานประกอบการร่วมลงทุน ในการเตรียมความพร้อมของแรงงานก่อนวัยเกษียณ การจ้างงานผู้สูงอายุให้เหมาะสมกับวัยวุฒิ ประสบการณ์และสมรรถนะ ตลอดจนส่งเสริมการสร้างสรรค์เทคโนโลยีและนวัตกรรมสำหรับ การส่งเสริมและฟื้นฟูศักยภาพผู้สูงอายุ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรมทำต่อเนื่องทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพ รวมทั้งคงไว้ซึ่งบทบาทในการขับเคลื่อนการพัฒนาสังคม โดยส่งเสริม และสร้างแรงจูงใจให้ทุกภาคส่วนมี ส่งเสริมการถ่ายทอดภูมิปัญญาและประสบการณ์ และร่วมสร้าง สังคมที่ไม่ทอดทิ้งกัน เพื่อเพิ่มคุณค่าของผู้สูงอายุ

3.4 **ส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศและบทบาทของสตรีในการสร้างสรรค์สังคม** โดยปรับเปลี่ยน ทักษะคติและบทบาทเพศ ให้ทุกเพศมีส่วนร่วมรับผิดชอบครอบครัวและร่วมกันพัฒนาสังคม พัฒนาระบบสวัสดิการทางสังคมในสถานประกอบการเพื่อให้ทั้งชายและหญิงสามารถดูแลครอบครัว ได้อย่างสมดุลกับการทำงาน เพื่อส่งเสริมการสร้างประชากรรุ่นใหม่บนรากฐานของครอบครัว ที่มีคุณภาพ เพิ่มโอกาสของสตรีในการทำงานเชิงเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนเพิ่มศักยภาพ ความรู้ความสามารถและภาวะผู้นำของสตรีเพื่อให้สามารถมีบทบาทในทางการเมืองและการบริหาร ทั้งในระดับสากล ระดับชาติและในระดับท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมและกว้างขวาง

3.5 **สนับสนุนการพัฒนาบนฐานทุนทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชน** ภายใต้บริบทของสังคม ที่มีความหลากหลายมากขึ้นทั้งทางชาติพันธุ์ ศาสนา และวิถีชีวิตทางวัฒนธรรมโดยไม่เลือกปฏิบัติ ในทุกรูปแบบ สร้างความภาคภูมิใจในรากเหง้าของคนในท้องถิ่น สร้างความเข้าใจและจุดร่วม บนความแตกต่างอย่างสร้างสรรค์ภายใต้ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติไทย และส่งเสริมบทบาท ของสถาบันการศึกษาในการช่วยยกระดับคุณค่าที่หลากหลายเหล่านั้นให้เป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจ ที่สร้างสรรค์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากได้ รวมถึงเชื่อมโยงการสานสร้างความร่วมมือและ ความสัมพันธ์อันดีกับประเทศเพื่อนบ้านบนรากฐานมรดกทางวัฒนธรรมที่มีร่วมกันกับประเทศไทย

ประเด็นที่ 4 การเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา การพึ่งตนเองและการจัดการ ตนเอง (Community and Local Authority Empowerment)

4.1 **ส่งเสริมการปรับพฤติกรรมในระดับครัวเรือน** ซึ่งเป็นโครงสร้างทางสังคมที่ย่อยที่สุด ให้มีขีดความสามารถในการจัดการวางแผนชีวิต สุขภาพ ครอบครัว การเงินและอาชีพ โดยใช้ข้อมูล ความรู้ และการยกระดับการเรียนรู้ของครัวเรือน โดยเฉพาะครัวเรือนในภาคเกษตรซึ่งเป็นกลุ่มที่มี หนี้สินและยากจนกว่าภาคการผลิตอื่น เพื่อปรับการคิดเชิงระบบ การวางแผนอนาคต การออม

และการลงทุน การดูแลสุขภาพความเป็นอยู่ของสมาชิกในครอบครัว เพิ่มทักษะทางการเงินและการวางแผนการจัดการที่ดินและระบบการผลิตด้านอาชีพ เพิ่มความสามารถในการประกอบการธุรกิจ การบริหารจัดการ ตลอดจนพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงในระดับชุมชนและท้องถิ่น อันเป็นการสร้างการเรียนรู้จากภายในเพื่อสร้างคนที่มีระบบคิดที่มีเหตุผลและพึ่งตนเองได้ ตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

- 4.2 **เสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการพึ่งตนเองและการพึ่งพากันเอง** โดยให้ชุมชนได้บริหารจัดการและมีส่วนร่วมในกิจการที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนโดยตรง การสนับสนุนการจัดทำแผนแม่บทชุมชนที่สะท้อนปัญหาความต้องการที่แท้จริงของชุมชน โดยมีข้อมูลครัวเรือนเพื่อสนับสนุนการจัดทำแผนและเชื่อมโยงแผนชุมชนกับแผนพัฒนาตำบล แผนพัฒนาอำเภอ แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด และแผนพัฒนาภาค และเชื่อมโยงกับการกำหนดการจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกัน ตลอดจนสนับสนุนการพัฒนาตัวชี้วัดและระบบการประเมินความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อให้สามารถติดตามความก้าวหน้าในการยกระดับความเข้มแข็งของชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง
- 4.3 **ปรับดุลอำนาจระหว่างประชาชนกับนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อสร้างประชาธิปไตยระดับฐานราก** โดยสนับสนุนให้ประชาชนสามารถรวมกลุ่มและมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อปรึกษาหารือกิจการที่เป็นประเด็นสาธารณะ สามารถกำหนดเป้าหมายการพัฒนาบนฐานการมีข้อมูลและการใช้เหตุผล และสร้างข้อตกลงร่วมกันที่สามารถผูกพันและตรวจสอบการทำงานของนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐ และลดความขัดแย้งได้ อันจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างประชาธิปไตยที่ระดับฐานราก และสร้างความสมานฉันท์
- 4.4 **เสริมสร้างขีดความสามารถ ประสิทธิภาพและธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารงานและจัดบริการที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่** โดยคำนึงถึงความจำเป็นและความต้องการของคนทุกกลุ่ม ทุกวัย และทุกเพศสภาพในท้องถิ่น เน้นการสรรหาผู้บริหารโดยคำนึงถึงความสามารถและธรรมาภิบาล การพัฒนาความสามารถในด้านการบริหารงานคลัง การถ่ายโอนภารกิจที่ควรดำเนินการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยมีหน่วยงานส่วนกลางหรือส่วนภูมิภาคเป็นพี่เลี้ยงสนับสนุนด้านวิชาการและเทคโนโลยี การปรับปรุงระบบการตรวจสอบที่เน้นให้ประชาชนในพื้นที่สามารถตรวจสอบผลงานได้โดยตรง ตลอดจนการปรับโครงสร้างกลไกในระดับนโยบายด้านการปกครองท้องถิ่นให้เอื้อต่อการกำกับติดตามประเมินผล และส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกำลังหลักในการดูแลประชาชนในพื้นที่
- 4.5 **สร้างภูมิคุ้มกันทางปัญญาให้กับชุมชน** โดยการสร้างการเรียนรู้ของชุมชนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลก การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อเร่งกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการก้าวเข้าสู่สังคมในยุคดิจิทัล การพัฒนาวิธีคิดในการประกอบการและการจัดการความเสี่ยงด้านต่างๆ ในบริบทของการแข่งขันอย่างยั่งยืน รวมถึง การเพิ่มความสามารถและทักษะในการใช้ความรู้และเทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์เพื่อแก้ปัญหาและยกระดับขีดความสามารถของชุมชนในการจัดการตนเอง และสร้างหลักประกันให้คนทุกกลุ่มได้รับโอกาสและเข้าถึงการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองโดยไม่จำกัดวัยหรือเพศสภาพ